

ményét nyilvánosságra hozhatja. A Tanács tagjainak mandátuma meghatározott időre szóljon. 3. Pénzügyi függetlenség. A statisztikai hivatal rendelkezzen megfelelő anyagi erőforrásokkal, amelyek hatékony felhasználását biztosítani kell. A felhasználás főbb alapelvei: az anyagi támogatást több évre előre törvény szabályozza a GDP bizonyos arányában; meg kell adni a hivatalnak azt a jogot, hogy a statisztikai információkat, szolgáltatásokat kereskedelmi úton értékesítse; szabályozni kell az új feladatok finanszírozását. 4. A statisztikai hivatalnak legyen joga együttműködni nemzetközi statisztikai szervezetekkel, vagy más statisztikai hivatalokkal. A nemzeti statisztikai hivatal minden külső beavatkozás nélkül, a tudományos tanács véleményét meghallgatva alkalmazza a nemzetközileg elfogadott standardokat, amelyek használata kötelező, ha az ország szervezethez tartozik, amely előírja azt. Helyeselhető továbbá az, hogy a hivatal döntse el, milyen mértékben kíván azokkal a nemzetközi szervezetekkel együttműködni, amelyekhez az adott ország csatlakozott.

Végül azzal foglalkozik a tanulmány, hogy miként rendezhetők, oldhatók meg bizonyos „fel-fogásbeli” problémák. Nagyon fontos tisztázni, hogyan oszlik meg a felelősség a statisztikai hivatal és a kormány között. Milyen legyen a nemzeti hivatalok és az EUROSTAT viszonya. Mikor publikáljanak a kormányzat számára esetleg kellemet-

len (például a munkanélküliség alakulását jelző) adatokat.

Fontos, hogy mindenki számára világos legyen, hogy a statisztikai adatok és azok publikálása mindenféle politikai megfontolástól mentes. Tanulságos példa, hogy amikor 1987-ben az olasz kormány csatlakozni akart az öt nagy ipari országhoz, olyan döntést hoztak, hogy a GDP-hez hozzáadják az annak mintegy 20 százalékát kitevő fekete gazdaság hozzáadott értékét. Erősen vitatható, hogy a statisztikailag egyébként megbízható adatokat miként használják fel publikálásra, s miként magyarázhatók például nemzetközi összehasonlításban az abból adódó megváltozott következtetések. Másik példa az a vita, mely a körül bontakozott ki, hogy az egyes tagországok pénzügyi helyzete mennyire felel meg a Maastricht-kritériumnak. A sokoldalúan elvégzett számítások eredményei nagyon biztatók voltak.

Mit lehet tenni, ha a statisztikai hivatal és a kormányok között vita támad? A szerző véleménye szerint az sem abszurd lehetőség, hogy bíróság döntsön. A lényeges azonban mégiscsak az, hogy a statisztikai szolgálatnak valóságosan függetlennek kell lennie, úgy, mint például az igazságszolgáltatásnak. Hangsúlyozni, hogy a statisztikai hivatalok a fontos és a társadalom számára nélkülözhetetlen feladatokat akkor tudják legjobban elvégezni, ha függetlenek és mindenféle külső nyomástól, befolyástól mentesek.

(Ism.: *Marton Ádám*)

GAZDASÁGSTATISZTIKA

PAIN, N. – ASHWORTH, P. – GENRE, V. –
HOLLAND, D. – HUBERT, F.:

AZ EURÓPAI UNIÓ GAZDASÁGI KILÁTÁSAI

(Prospects for the European Union.) – *National Institute Economic Review*. 1999. 4. sz. 46–58. p.

A kereslet általános mérséklődése folytán 1999-ben lassult az Európai Unió gazdasági növekedése. A bruttó hazai termék – az 1998. évi 2,7 százalékos emelkedés után – 1999. első felében csupán 1,6 százalékkal volt magasabb, mint 1998. azonos időszakában. A termelés növekedési üteme elsősorban Németországban, Olaszországban, Belgiumban és Dániában vált visszafogottabbá. Svédország az egyetlen tagállam, amely – főleg a közvetlen adók csökkentésére reagáló erős belföldi keresletnek köszönhetően – 1999-ben is gyorsulást tudott elérni: a bruttó hazai termék, az 1998. évi 2,7-del szemben, 1999-ben, előre láthatóan 3,5 százalékkal növekszik.

Az év második felére, a világviszonylatban várható megélénkülést is számításba véve, az Európai Unió termelésének 1999. évi növekedése 2,1 százalékra tehető. A leggyorsabb (8 százalékos körüli) fejlődést továbbra is Írország mutatja fel, de rajta kívül is a kisebb országok (például Finnország, Görögország, Hollandia, Portugália, Svédország, illetve Spanyolország) termelése növekszik gyorsabban az Unió átlagánál. Belgium esetében a növekedés mérséklődésében szerepe volt több élelmiszer gyártása kapcsán felmerült megbízhatósági aggályoknak is.

Az előrejelzések szerint a várható fogyasztás (amely tavasszal ugyan némileg mérséklődött) éves viszonylatban megfelel a korábbi, megszokottan magas szintnek. Az építőipar, illetve az ipar termelési kilátásai javulnak, főleg az exportrendelések számottevő növekedés válhat a fellendülés hajtóerejévé. A foglalkoztatási helyzet kedvezőbbé válására utaló jelek alapján a következő két évben már – az Unió egészét tekintve – a munkanélküliek arányának

0,5 százalékpontos csökkenésére számítanak az 1998. évi 10,0 százalékos arányhoz képest.

Az inflációs ráta az év folyamán lassú emelkedést jelzett, mindenekelőtt a magasabb import árak és az euró viszonylagos gyengesége következtében. Az előző évhez viszonyított fogyasztói árak átlagos növekedése a júniusi 1,0 százalékkal szemben szeptemberben már 1,2 százalék volt s várhatóan e körüli lesz az 1999. évi átlagos áremelkedés is. Elsősorban az energiahordozók, az élelmiszerek, valamint az élvezeti cikkek (szeszitalok, dohányárak) körében volt érzékelhető a fogyasztói árak növekedése.

Dániában, Hollandiában, Írországon és Spanyolországban az inflációs ráta elérte, illetve meghaladta a 2 százalékot, s bizonyos jelek e gazdaságok túlfűtöttségének veszélyére is utalnak. Dániában erőteljes restriktív pénzügyi intézkedésekkel ennek már elejét vették. A nagyobb gazdaságok közül Franciaországban és Németországban a fogyasztói árak 1999. évi emelkedése várhatóan jóval alatta marad az 1 százaléknak.

Az euró-övezetre vonatkozó előrejelzések szintén a második félétől számítanak a teljesítmények, mindenekelőtt az export élénkülésére. A beruházások előző két évi gyors fejlődése után ezen a téren némileg tartózkodóbb magatartás várható, ez a termelés emelkedésére is mérséklő hatást gyakorolhat. Jelentős beruházások elsősorban az informatika területén, a számítógéprendszerek nagyarányú fejlesztése révén várhatók. A szerzők összességében megalapozottnak látják a gyorsulást, s végső soron az euró-övezetben a 2000 és 2006 közötti időszakra évenkénti átlagban 2,5 százalékos termelésnövekedést prognosztizálnak.

A munkanélküliség az euró-övezetben magasabb (1998-ban 10,9 százalék) az Európai Unió átlagánál, egyrészt Spanyolország és Olaszország kiugró munkanélküliségi rátája folytán, másrészt az övezeten kívüli Nagy-Britannia, illetve Dánia viszonylag kedvező foglalkoztatási helyzete következtében. A szerzők feltételezése szerint 2000-ben a munkanélküliek hányada 10 százalék alá süllyed az euró-övezet átlagában is, mivel az ide tartozó valamennyi tagállamnál javulás várható, főleg Franciaországban és Spanyolországban számítanak a munkanélküliség nagyarányú csökkenésére.

Az Európai Pénzügyi Unió létrehozása során az egész euró-övezetben jelentősen csökkent a tagállamok költségvetési deficite. A következő években további előrehaladásra lehet számítani a stabilitás és növekedés meghirdetett programjának megvalósítása kapcsán. Németország és Olaszország például 2000-tól a bruttó hazai termék 0,5 százalékának megfelelő mértékű korlátozó intézkedések életbeléptetését írá-

nyozta elő. Franciaország és Spanyolország viszonylag mérsékelt megkorlátozásokra készül.

A tanulmány a továbbiakban részletesen bemutatja Németország, Franciaország, Olaszország, valamint Spanyolország legfontosabb gazdasági mutatóit, ismerteti azokat a megfontolásokat, amelyek a 2000–2006 közötti időszakra előre jelzett fejlődési mutatókat alátámasztják. Ezek közül elsősorban azok a tényezők érdemelnek megkülönböztetett figyelmet, amelyek az adott ország speciális, az Európai Unió többi tagállamtól eltérő helyzetéről, gazdasági szándékairól tájékoztatnak.

Németország termelésének növekedését 1998-ban főleg a kelet-ázsiai, az oroszországi, illetve a koszovói válsághelyzet miatt fellépő exportkiesés érintette érzékenyen, mivel a többi tagállamnál erősebben érdekelt ezeken a területeken. Kiemelkedő berendezés-exportörként ipari teljesítményére igen jelentős, közvetlen hatást gyakorolnak a beruházási javak piacának ciklikus ingadozásai is. 1999-ben azonban már a belföldi kereslet mérséklődése is fékező tényezőként jelentkezett, mivel az első félévben mind a háztartási, illetve kormányzati fogyasztás, mind a beruházások csökkentek.

A gazdasági élénkülés jelei ellenére a foglalkoztatási helyzet csak kismértékben javult, a munkanélküliek aránya az 1997. évi „rekordmagasság” 11,4 százalékról 1999-ben 10,9 százalékra mérséklődött. A foglalkoztatási problémák különösen súlyosak a régi kelet-németországi területen, ahol az átlagos munkanélküli hányad még 1998-ban is 18,2 százalék volt.

Franciaország Németországhoz és Nagy-Britanniához képest jóval csekélyebb arányú külkereskedelmet folytat az ázsiai országokkal, ezért gazdaságát az ottani válság hatása is kevésbé, csak közvetetten érintette. Az erős belföldi kereslet mindenestre segítette az exportkiesés kompenzálását.

A foglalkoztatási helyzet javítása érdekében kezdeményezett kormányzati intézkedések (a heti munkaidő csökkentése, illetve közszolgálati állások juttatása a 26 évnél fiatalabb munkanélküliek számára főleg az oktatás, a rendőrség és a kormányhivatalok keretében) már kezdik éreztetni hatásukat. Az 1999 augusztusával bezárólag számított éves időtartam alatt például a munkanélküliek aránya – 0,6 százalékponttal mérséklődve – 11,3 százalékra csökkent.

Olaszország kibontakozása a termelés lassulásból egyenetlenebb, mivel az ázsiai termelők főleg a kulcsfontosságú textil-, bőr-, illetve elektronikai iparban jelentkeznek igen erős versenytársként. Az export és a belföldi fogyasztás mérséklődése egyaránt negatívan hatott az 1999. évi teljesítményekre. Némi segítséget jelentettek a 2000. év Rómában tar-

tandó ünneplésével kapcsolatos infrastrukturális beruházások, illetve a koszovói válság által kedvezőtlenül befolyásolt turizmus kezdődő fellendülése.

A foglalkoztatási helyzet legnagyobb problémája továbbra is a nagy regionális különbségek: a munkanélküliek aránya az északi területeken 6 százaléknál alacsonyabb, míg Dél-Olaszországban még mindig meghaladja a 22 százalékot.

Spanyolország gazdasági fejlődése az utóbbi négy évben a leglendületesebbek közé tartozott Európában. A rendelkezésre álló munkaerő-tartalékon kívül elsősorban a különösen kedvező kamatfeltételek vonzzák erősen a beruházókat. A szerzők a következő két évre is 9 százalékon felüli évi növekedést jósolnak a magánberuházások területén.

Bár a beruházásokkal a foglalkoztatási helyzet javulása is lépést tartott, a munkanélküliek aránya a múlt évi 2,7 százalékos csökkenés ellenére is magas: 16,3 százalék. A munkahely-teremtés segítésére főleg ideiglenes (határozott időre szóló) munkaszerződéseket kötnek, ezek az összes új munkaszerződésnek jelenleg már egyharmadát képviselik.

(Ism.: *Tűű Lászlóné*)

LUKAS, Z.:

A KELET-EURÓPAI ÁLLAMOK
MEZŐGAZDASÁGA 1998-BAN

(Die Landwirtschaft der Oststaaten 1998.) –
Osteuropa-Wirtschaft. 1999. 2. sz. 119–134. p.

A közép- és kelet-európai országok (Bulgária, Csehország, Lengyelország, Magyarország, Románia és Szlovákia) mezőgazdasági és élelmiszeripari exportja 1998-ban visszaesett az orosz válság miatt.

A legtöbb országban a viszonylag jó termés az élelmiszer-feleslegnek pótlólagos növekedéséhez vezetett. A helyzetet kiélezte, különösen az Európai Unióból az erősen támogatott export beáramlott ezekbe az országokba, így sok kelet-közép-európai országban visszaestek a mezőgazdasági termékekárak, főleg olyan országokban, amelyek a Független Államok Közössége irányába nagy exportpotenciállal rendelkeztek (Lengyelország, Magyarország). Ennek következtében a szóban forgó országok gazdálkodói távolabbi értékesítési piacokat keresnek, amelyek nagyobb tranzakciós költségekkel járnak. Ezzel egyidejűleg a gazdálkodók erőteljesebb állami támogatást igényelnek, továbbá védelmet az olcsó, szubvencionált importtal szemben. A kelet-közép-európai országokban a mezőgazdaság támogatása, valamint a csökkenő világpiaci árak miatt az

ártámogatás részaránya növekedett. A legtöbb ország agrárpolitikája arra irányul, hogy a belföldi agrárárakat importvámokkal és importkontingensekkel, továbbá exporttámogatásokkal védje a csökkenő világpiaci árak hatásaitól. Egyébként az agrártámogatások az átalakuló országokban átlagosan lényegesen alacsonyabbak, mint az Európai Unióban.

A CEFTA-országok (közéjük tartozik az említett hat országon kívül Szlovénia) 1998-ban nem hoztak kötelező intézkedéseket az agrárkereskedelem további liberalizálására, ellenkezőleg, több CEFTA-állam – a világszerte pangó agrárpiacok miatt – egyoldalú védőintézkedéseket hozott abból a célból, hogy fékezze a többi CEFTA-országból származó importot. Ez kereskedelmi vitákhoz és a CEFTA-kapcsolatok egyértelmű elhidegüléséhez vezetett. Ezután a tagállamok elfogadták az eredeti szándékok szerint 1991. január 1-jéig az agrártermékekre bevezetendő nulla vám elhalasztását, majd 1998 augusztusában Prágában találkoztukon úgy döntöttek, hogy elnapolják a további liberalizálást.

Az Európai Unió közös agrárpolitikájának reformja lassan halad előre, és az Unió keleti bővítésének még nincs rögzített menetrendje és időpontja. 1998 februárjában az Európai Unió és a tagjelölt országok (Ciprus, Csehország, Lengyelország, Magyarország és Szlovénia) között megkezdődtek a csatlakozási tárgyalások. Az Európai Unióhoz társult országok egy évvel később Lengyelországban tartott tanácskozásán főképpen a kelet-közép-európai országok résztvevői követelték az Európai Unió támogatott – az érintett országokba irányuló – agrárexportjának leállítását. Különösen Csehországban és Lengyelországban tiltakoztak a gazdák az Európai Unióból származó olcsó mezőgazdasági és élelmiszerimport ellen. Az Európai Bizottság hangsúlyozza, hogy az Unió és a kelet-közép-európai országok közötti kereskedelmi kapcsolatokat szabályozzák az Európai Egyezmények és a jelenlegi szubvencionálási mérték a megállapodások keretei között van. A Bizottság úgy érvel, hogy az EU exporttámogatásainak a teljes megszüntetése a társult országok fogyasztói számára kedvezőtlen lenne, mert az élelmiszerárak a kiskereskedelemben automatikusan növekednének.

A közös agrárpolitika reformjára vonatkozó Bizottság elé terjesztett javaslat a belső agráráraknak a világpiaci árak szintjére való fokozatos csökkentését tűzte ki célul. A közös agrárpolitikát tehát összhangba kell hozni a WTO-szabályokkal. Bár a közös agrárpolitika eredeti koncepciója az agrársubvenciók viszonylag erős csökkentését vetítette előre az exportkövetelményeknek megfelelően, az 1999. március 25-iki berlini csúcstalálkozón az EU-országok a